

1944, január 18. Berlín. — Záznam štátneho podsekretára Zahraničného úradu Henkeho o rozhovore so slovenským vyslancom M. Černákom k otázke postupu sovietskej armády smerom na západ, predložený sekretariátu ríšskeho ministra zahraničných vecí.

Dnes ma vyhľadal slovenský vyslanec a oznámil mi nasledovné:

Slovenská vláda si robí starosti kvôli postupu sovietskych vojsk na západ, najmä na územie bývalej poľskej republiky. K znepokojeniu prispeli aj informácie, podľa ktorých sa maďarské vojská stiahli do Karpát a vytvorili tam obrannú líniu. Jeho vláda sa preto pýta — predovšetkým aj vzhľadom na labilný psychologický stav slovenského národa — či nemá sama podniknúť podobné bezpečnostné opatrenia, ktoré by však urobila len so súhlasom nemeckých miest v rámci spoločného plánu.

Pán Černák ma potom požiadal, aby som mu oznámil, ako my posudzujeme situáciu.

Najprv som mu opakoval, že nechápem starosti slovenskej vlády. Niet nijakej príčiny k nepriaznivému posudzovaniu našej vojenskej situácie na východnom fronte. Nemecké vojská kládli všade húževnatý a úspešný odpor a spôsobili boľševikom neobyčajné straty. Z vojenského hľadiska je samozrejmé a má len miestny význam, že pri sovietskej ofenzíve na najširšom fronte sa obrana musí viesť elasticky, a preto sa na niektorých miestach nemecké vojská museli stiahnuť späť. My nielenže nemáme ani najmenšie pochybnosti, ale máme absolútnu istotu, že zmaríme pokusy Rusov o prielom a zastavíme ich ofenzívu. Skutočne nemôžem pochopiť, ako možno vôbec myslieť na ohrozenie Slovenska.

O údajných maďarských opatreniach v Karpatoch, ktoré vyslanec spomínal, mi nie je nič známe. Nemôžem sa prirodzene vyjadriť ani k otázke prípadných slovenských opatrení. To sú čisto vojenské záležitosti. Vzhľadom na úzky kontakt, ktorý je medzi nemeckou a slovenskou armádou, si vlastne nemôžem myslieť, že by mali príslušné miesta obidvoch strán v tejto veci nejaké nejasnosti.

Psychologický stav slovenského národa, označený vyslancom za nepriaznivý, by mala zlepšiť predovšetkým slovenská vláda, ktorej úlohou predsa je dať vojakom pocit istého víťazstva a posilniť ich morálnu odolnosť. Pán Černák k tomu poznamenal, že vláda v tomto smere koná všetko, prezident a slovenskí ministri sa osobne venovali tejto výchovnej úlohe v slovenskom národe. Teraz je to však bohužiaľ tak, že taký malý národ ako slovenský je vonkajšími udalosťami silnejšie ovplyvnený než napríklad nemecký národ. Slovenská vláda pokladá za svoju

obsiahlu zprávu o situácii na Slovensku v septembri—októbri 1943 a najmä zdôrazňuje, že „toho-ročný 28. október bol na Slovensku spontánnou manifestáciou za Československú republiku“.

V druhej depeši, ktorá obsahuje Joskov odkaz zo 16. decembra, sa oznamuje: „Potrebné je kategoricky rozvrstvení a nepriberali k spolupráci tých najzákladnejších ľudí skompromitovaných, ktorí v našom odboji môžu byť len rozkladným elementom. Potrebné je upozorniť, že len s takými vedúcimi možno počítať, na ktorých sa väčšina skupín zhodne, a že je predčasné, aby malá skupinka navrhla napr. zemského prezidenta, ktorého ostatné skupiny považujú za neschopného. Je potreba skupiny vyzvať k svornosti a spolupráci a zatradiť rozkladnú prácu.“ (AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 96, Žen. 20, z 12. I. 1944.) V závere zprávy žiada Josko Lichnera, aby oznámil na Slovensko, či je presne informovaný o spojení a korešpondencii so Slovenskom a či v tomto ohľade spolupracuje s min. Slávikom, a koľko dostal listov. Josko vyslovuje podozrenie: „Je tu na Slovensku dojem, že i tiež pán Jasný je teraz asi vyšaltovaný zo spojenia s vlasťou, resp. nie je informovaný o veciach a stanovisku doma a domácich, menovite jemu ide o veciach osobne najbližších.“ (Tamtiež. Záver poslednej vety je štylisticky chybný.)

povinnosť v záujme spoločného boja poukázať na takéto slabosti, tak ako to robila 137
aj predtým v súvislosti s použitím slovenských oddielov na frontoch.

Ešte raz som vyslanca ubezpečil, že sme si naprosto istí víťazstvom a že sa situácia na východe určite zvládne.

Pán Černák sa rozlúčil s poznámkou, že moje informácie ho veľmi uspokojili.

Týmto prostredníctvom pána štátneho sekretára sekretariátu ríšskeho min. zahraničia na vedomie pánu ríšskemu ministrovi zahraničia.

Hencke v. r.

SÚA Praha. Auswärtiges Amt Berlin (Zahraničný úrad Berlin), 20/372503—372504. Fotokópia strojopisného prepisu. (Z nemčiny preložila HT.)

38

1944, január 19. [Londýn.] — Depeša ministra dr. H. Ripku vyslancovi dr. J. Kopeckému v Ženeve so správou prezidenta Beneša o výsledkoch rokovania v Moskve určenou odbojovým skupinám na Slovensku.

Prosím, predejte našim na Slovensku tuto zprávu.¹

1. Jednání v Moskvě, podpis smlouvy a rozhovory se všemi vedoucími sovětskými činiteli mne naplno uspokojily. Ve všech zásadních otázkách, týkajících se zabezpečení republiky, Rusové nás budou podporovati a pokud se jich samých týče, zaujímají v našich mezinárodních věcech stanovisko naprosto kladné. Týká se to plného uznání samostatné předmnichovské republiky, tj. našich předmnichovských hranic, uskutečnění společné hranice čs.-sovětské na Podkarpatské Rusi, provedení transferu provinilého menšinového obyvatelstva z republiky v největším možném rozsahu, plný respekt naší suverenity a žádné vměšování se do úpravy vnitřních našich poměrů.

2. V Teheránu² bylo docíleno pevné dohody o těchto zásadách.

a) Je plná dohoda mezi Sovětským svazem, Velkou Británií a Spojenými státy, že bude prováděna loyální, přátelská a společná politika po dobu války, pro společné sjednání příměří a pro trvalou spolupráci v době míru. Buďte ujisti, že k roztržce mezi nimi už nedojde, válka bude vedena až do konce společně a na plno vyhrána.

b) Budou učiněna opatření proti možnosti opakování se německé agrese. Německo bude odzbrojeno, územně zeslabeno a drženo trvale zeslabené. Někteří se domnívají, že bude nutno je rozdělit. Rozhodnuto to dosud není.

c) Učiněny závazky pro spolupráci všech spojenců pro dobu poválečnou. Bude zřízen nový světový bezpečnostní systém, jehož se všichni spojenci účastní a jehož vedení budou mít v rukou velmoci anglosaské a Rusko.

¹ Zpráva už zřejmě nezastihla spojku, která přinesla do Ženevy zprávy, které Kopecký oznámil do Londýna v prvej polovici januára 1944 alebo sám alebo cez „majora Karla“. Medzitým však 17. 1. 1944 prišli do Ženevy dvaja noví poslovia, jeden z Bratislavy, druhý z Prahy (AMZV Praha, depeše došlé, 1944, čís. 188, Žen. 54, z 19. 1. 1944). Kopecký im dal tiež cirkulárnu depešu ministerstva zahraničných vecí z 19. a 24. 1. 1944. (Viď pozn. 1 k dokumentu čís. 39).

² Ide o teheránsku konferenciu hláv troch spojeneckých veľmocí, ktorá sa konala v dňoch 28. 11.—1. 12. 1943 za účasti Stalina, Roosevelta a Churchilla.